

ҮНЭТ ЦААСНЫ ЗАХ ЗЭЭЛ
2024 ОНЫ ЭХНИЙ ХАГАС ЖИЛИЙН ТАЙЛАН

АГУУЛГА

НЭГДҮГЭЭР БҮЛЭГ. ЗАХ ЗЭЭЛИЙН ХӨГЖЛИЙН ҮЗҮҮЛЭЛТҮҮД.....	1
1.1. ЗАХ ЗЭЭЛИЙН ҮНЭЛГЭЭ	1
1.2. ХӨРВӨХ ЧАДВАР	2
1.3. ҮНЭТ ЦААСНЫ ЗАХ ЗЭЭЛИЙН ИНДЕКСҮҮД.....	2
ХОЁРДУГААР БҮЛЭГ. ҮНЭТ ЦААСНЫ ЗАХ ЗЭЭЛИЙН ЭРЭЛТ, НИЙЛҮҮЛЭЛТ	3
2.1. ҮНЭТ ЦААСНЫ ЗАХ ЗЭЭЛИЙН НИЙЛҮҮЛЭЛТ	3
2.1.1. Хувьцааны арилжаа	3
2.1.2. Компанийн өрийн хэрэгслийн арилжаа	5
2.1.3. Хөрөнгө оруулалтын сангийн нэгж эрхийн арилжаа	5
2.1.4. Хөрөнгөөр баталгаажсан үнэт цаасны арилжаа	11
2.2. ҮНЭТ ЦААСНЫ ЗАХ ЗЭЭЛИЙН ЭРЭЛТ	11
2.2.1. Хөрөнгө оруулагчдын бүтэц	11
2.3. БИРЖИЙН БУС ЗАХ ЗЭЭЛИЙН ҮЙЛ АЖИЛЛАГАА	7
ГУРАВДУГААР БҮЛЭГ. ҮНЭТ ЦААСНЫ ЗАХ ЗЭЭЛИЙН ОРОЛЦОГЧИД.....	8
3.1. Мөнгөн хөрөнгийн номинал дансны тайлан	9
ДӨРӨВДҮГЭЭР БҮЛЭГ. ХӨДӨӨ АЖ АХУЙН БОЛОН УУЛ УУРХАЙН БҮТЭЭГДЭХҮҮНИЙ БИРЖИЙН АРИЛЖАА.....	10
4.1. Хөдөө аж ахуйн биржийн арилжаа	10
4.2. Уул уурхайн бүтээгдэхүүний биржийн арилжаа	11
ТАВДУГААР БҮЛЭГ. САНХҮҮГИЙН ЗОХИЦУУЛАХ ХОРООНООС АВЧ ХЭРЭГЖҮҮЛСЭН ОНЦЛОХ АРГА ХЭМЖЭЭ.....	12
5.1. Хууль, эрх зүйн орчны шинэчлэл.....	12
5.2. Хамтын ажиллагаа	14
5.3. Гадаад хамтын ажиллагаа	15
5.4. Уул уурхайн бүтээгдэхүүний биржээр арилжаалах бүтээгдэхүүний нэр төрөл нэмэгдлээ	15
5.5. Ногдол ашиг тараах ажиллагааг нарийвчлан тогтоох тухай	15

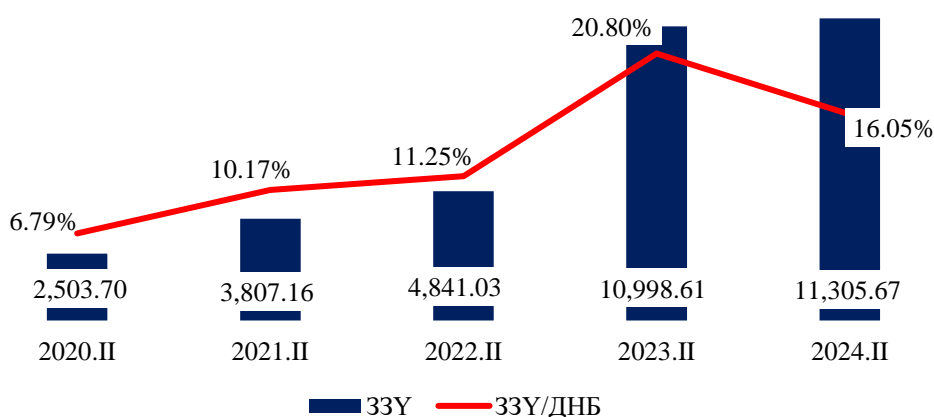
НЭГДҮГЭЭР БҮЛЭГ. ЗАХ ЗЭЭЛИЙН ХӨГЖЛИЙН ҮЗҮҮЛЭЛТҮҮД

Олон улсын валютын сан, Дэлхийн банкнаас хөгжингүй болон хөгжиж буй орнуудын хөгжлийн түвшнийг үнэлж, тогтоох хүрээнд хөрөнгийн зах зээлийн хөгжлийн голлох үзүүлэлтүүд болох дараах индикаторуудыг оруулсан байдаг: зах зээлийн үнэлгээ, зах зээлийн үнэлгээний ДНБ-д эзлэх хувь, хөрвөх чадвар, хувьцааны индекс.

1.1. ЗАХ ЗЭЭЛИЙН ҮНЭЛГЭЭ

Монгол Улсын хөрөнгийн зах зээлийн үнэлгээ 2024 оны эхний хагас жилийн байдлаар 11.3 их наяд төгрөгт хүрсэн нь өмнөх улиралтай харьцуулахад 4.19 хувиар буурсан, өмнөх оны мөн үетэй харьцуулахад 2.79 хувиар өссөн бөгөөд уг үзүүлэлт нь 2023 оны үйлдвэрлэлийн аргаар тооцсон ДНБ-ний 16.05 хувьтай тэнцэж байна.

График 1. ДНБ-д харьцуулсан хөрөнгийн зах зээлийн үнэлгээ

Монгол Улсын хөрөнгийн зах зээлийн үнэлгээг бүрдүүлж байгаа үнэт цаасны арилжаа эрхлэх байгууллагад бүртгэлтэй нийт 174 компаниас дараах 30 компанийн зах зээлийн үнэлгээ 10.62 их наяд төгрөгийн үнэлгээтэй байгаа нь хөрөнгийн зах зээлийн нийт үнэлгээний 93.92 хувийг бүрдүүлж байна.

Хүснэгт 1. Зах зээлийн үнэлгээ хамгийн өндөр 30 компани

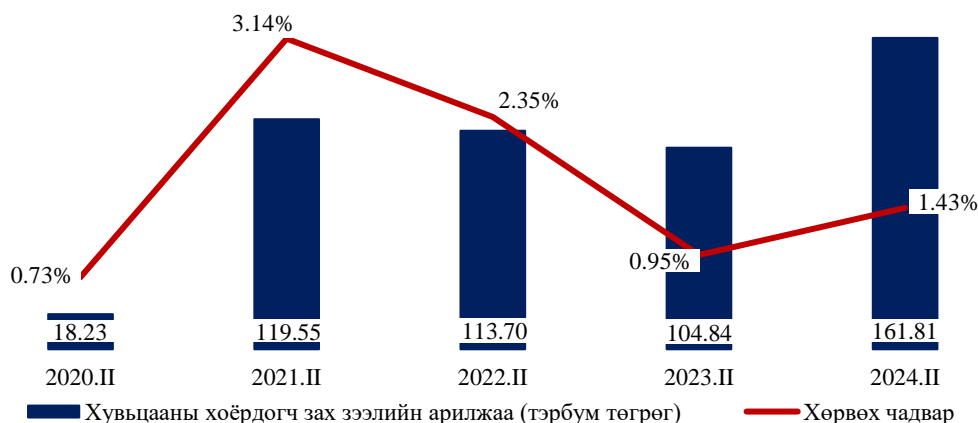
№	Компанийн нэр	Эзлэх хувь	№	Компанийн нэр	Эзлэх хувь
1	“ХААН банк” ХК	17.15%	16	“Гутал” ХК	0.92%
2	“Тавантолгой” ХК	12.62%	17	“Богд банк” ХК	0.90%
3	“Худалдаа хөгжлийн банк” ХК	11.18%	18	“Улсын Их Дэлгүүр” ХК	0.82%
4	“АПУ” ХК	9.26%	19	“Ард санхүүгийн нэгдэл” ХК	0.73%
5	“Голомт банк” ХК	6.82%	20	“Лэндмн ББСБ” ХК	0.65%
6	“Хас банк” ХК	6.59%	21	“Монложистикс холдинг” ХК	0.59%
7	“Инвескор ББСБ” ХК	4.62%	22	“Түмэн шувуут” ХК	0.59%
8	“Эрдэнэ ресурс девелопмент корпорэйшн” ХК	3.35%	23	“Монгол шуудан” ХК	0.53%
9	“Төрийн банк” ХК	3.21%	24	“Эм Жи Эл Акуа” ХК	0.52%
10	“МИК холдинг” ХК	3.16%	25	“Газар шим үйлдвэр” ХК	0.51%
11	“Премиум нэксус” ХК	1.90%	26	“Мандал даатгал” ХК	0.43%
12	“Говь” ХК	1.81%	27	“Улаанбаатар бүк” ХК	0.40%
13	“Монгол даатгал” ХК	1.45%	28	“Инновэйшн инвестмент” ХК	0.38%
14	“Сүү” ХК	1.21%	29	“Ард Кредит ББСБ” ХК	0.34%
15	“Монголын хөрөнгийн бирж” ХК	0.96%	30	“Монос Хүнс” ХК	0.34%

Тайлбар: Зах зээлийн үнэлгээнд 100 хувь төрийн өмчит компанийн үнэлгээ ордоггүй болно.

1.2. ХӨРВӨХ ЧАДВАР

Тайлант хугацаанд хөрөнгийн зах зээлийн хөрвөх чадвар өмнөх улиралтай харьцуулахад 0.42 пунктээр өссөн, өмнөх оны мөн үетэй харьцуулахад 0.48 пунктээр өсөж, 1.43 хувьд хүрсэн байна. Манай улсын хөрөнгийн зах зээлийн хөрвөх чадвар бага байгаа нь хувьцааны хэт төвлөрөлтэй холбоотой юм. Тухайлбал 2024 оны эхний хагас жилийн байдлаар ТОП-20 индексэд багтах ХК-уудын хувьцааны төвлөрлийг тооцож үзэхэд хэт төвлөрөлтэй буюу нийт хувьцааны 81.02 хувийг 5-аас дээш хувийн хувьцаа эзэмшигчид эзэмшиж байна.

График 2. Хөрвөх чадвар (хувиар)

1.3. ҮНЭТ ЦААСНЫ ЗАХ ЗЭЭЛИЙН ИНДЕКСҮҮД

“Монголын хөрөнгийн бирж” ХК-аас ТОП-20, MSE-A, MSE-B гэсэн гурван төрлийн хувьцааны үнийн индексүүдийг тооцон гаргадаг. ТОП-20 индексээр зах зээлийн үнэлгээ болон хувьцаа нь идэвхтэй арилжаалагддаг нэр бүхий 20 компанийн, MSE-A болон MSE-B индексээр үнэт цаасны бүртгэлийн I, II ангилалд багтсан компаниудын хувьцааны үнийн индексийг тус тус харуулдаг байна.

Хүснэгт 2. Индексийн үзүүлэлт

Индекс	2023.ИИ	2024.И	2024.ИИ	Өөрчлөлт /2024.И-2024.ИИ/	Өөрчлөлт /2023.ИИ-2024.ИИ/
ТОП 20	36,899.16	44,693.58	44,385.18	-0.01%	20.29%
MSE A	16,216.23	17,799.40	17,223.73	-0.03%	6.21%
MSE B	12,178.61	12,207.55	13,387.44	0.10%	9.93%

Эх сурвалж: “Монголын хөрөнгийн бирж” ХК

ТОП-20 индексийн дээд үзүүлэлт тайлант хугацааны байдлаар 45,024.07 нэгж, доод үзүүлэлт 40,704.45 нэгж, дундаж үзүүлэлт 42,940.88 нэгж байна. Өмнөх улиралтай харьцуулахад 308.40 нэгжээр буюу 0.01 хувиар буурч, өмнөх оны мөн үетэй харьцуулахад 7,486.02 нэгжээр буюу 20.29 хувиар өсөж **44,385.18** нэгж болсон байна.

MSE-A индексийн дээд үзүүлэлт тайлант хугацааны байдлаар 18,195.59 нэгж, доод үзүүлэлт 16,294.41 нэгж, дундаж үзүүлэлт 17,061.57 нэгж байна. Өмнөх улиралтай харьцуулахад 575.67 нэгжээр буюу 0.03 хувиар буурч, өмнөх оны мөн үетэй харьцуулахад 1,007.50 нэгжээр буюу 6.21 хувиар өсөж, **17,223.73** нэгж болсон байна.

Харин MSE-B индексийн дээд үзүүлэлт 13,387.44 нэгж, доод үзүүлэлт 11,321.67 нэгж, дундаж үзүүлэлт 12,255.79 нэгж байна. Өмнөх улиралтай харьцуулахад 1,179.89 нэгжээр

буюу 0.1 хувиар өсөж, өмнөх оны мөн үетэй харьцуулахад 1,208.83 нэгжээр буюу 9.93 хувиар өсөж, **13,387.44** нэгж болсон байна.

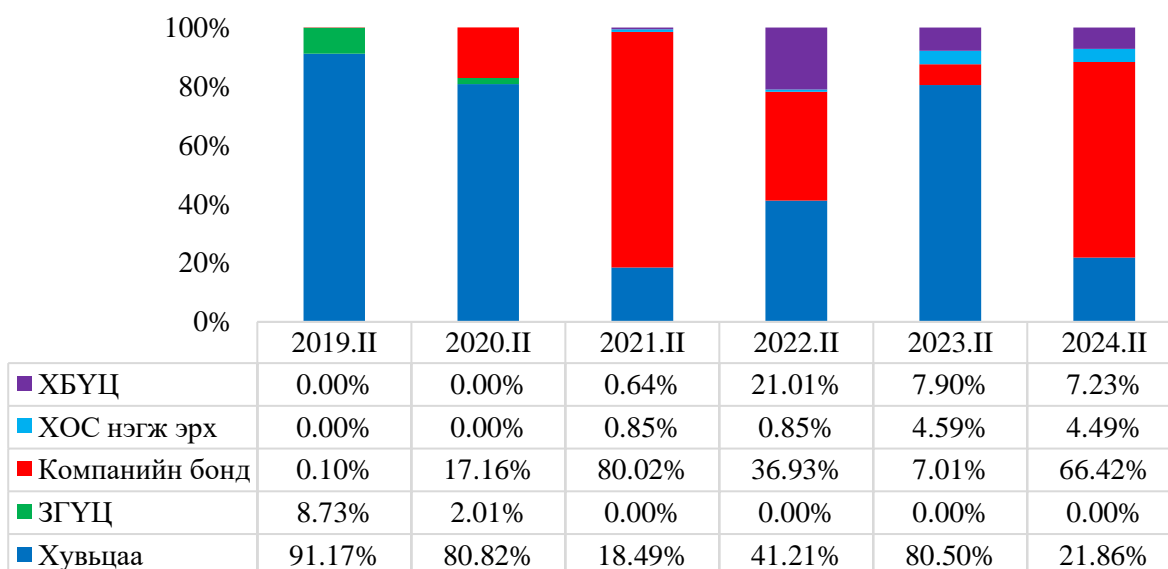
ХОЁРДУГААР БҮЛЭГ. ҮНЭТ ЦААСНЫ ЗАХ ЗЭЭЛИЙН ЭРЭЛТ, НИЙЛҮҮЛЭЛТ

2.1. ҮНЭТ ЦААСНЫ ЗАХ ЗЭЭЛИЙН НИЙЛҮҮЛЭЛТ

2024 оны эхний хагас жилийн байдлаар нийт **850.71** тэрбум төгрөгийн үнэт цаасны арилжаа хийгдсэн нь өмнөх оны мөн үеэс 1.58 дахин өссөн үзүүлэлт бөгөөд өдрийн дундаж арилжаа **6.4** тэрбум төгрөг байна. Нийт арилжааны 815.5 тэрбум төгрөгийн арилжаа үнэт цаасны арилжаа эрхлэх байгууллагаар, 35.2 тэрбум төгрөгийн арилжаа хамтын нээлттэй хөрөнгө оруулалтын сангаар тус тус хийгдсэн байна.

Тайлант хугацаанд компанийн өрийн хэрэгслийн арилжаа түлхүү явагдсан бөгөөд нийт үнэт цаасны арилжааны 66.42 хувийг компанийн өрийн хэрэгсэл, 21.86 хувийг хувьцаа, 7.23 хувийг хөрөнгөөр баталгаажсан үнэт цаас, 4.49 хувийг хөрөнгө оруулалтын сангийн нэгж эрхийн арилжаа тус тус эзэлж байна.

График 3. Үнэт цаасны арилжааны хэмжээ (бүтээгдэхүүний төрөл, хувиар)

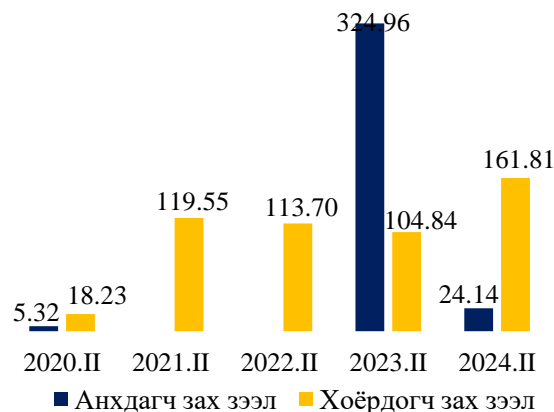

2.1.1. Хувьцааны арилжаа

График 4. Хувьцааны арилжаа (тэрбум төгрөгөөр)

Тайлант хугацаанд нийт 185.94 тэрбум төгрөгийн хувьцааны арилжаа хийгдсэн нь өмнөх оны мөн үетэй харьцуулахад 56.74 хувиар буюу 2.31 дахин буурсан үзүүлэлттэй байна.

Үүнээс хувьцааны анхдагч зах зээлд нийт 24.14 тэрбум төгрөгийн, хоёрдогч зах зээлд нийт 161.81 тэрбум төгрөгийн арилжаа явагдсан байна.

Хоёрдогч зах зээл дээрх хувьцааны арилжааг арилжаа эрхлэх байгууллага дээр бүртгэлтэй, арилжааны хэмжээгээрээ тэргүүлэгч 30 компанийн арилжааны мэдээллийг үнийн дүнгээр харуулбал:

Хүснэгт 3. Арилжааны хэмжээ хамгийн өндөр 30 компанийн арилжааны үнийн дүн (тэрбум төгрөгөөр)

№	Компанийн нэр	Үнийн дүн	№	Компанийн нэр	Үнийн дүн
1	“Говь” ХК	71.52	16	“Монложистикс холдинг” ХК	2.59
2	“ХААН банк” ХК	18.58	17	“Лэндмн ББСБ” ХК	1.46
3	“Богд банк” ХК	6.76	18	“Мандал даатгал” ХК	1.38
4	“Голомт банк” ХК	6.52	19	“Ард Кредит ББСБ” ХК	1.33
5	“АПУ” ХК	8.87	20	“Төрийн банк” ХК	1.00
6	“Хас банк” ХК	4.65	21	“Эрдэнэтхүнс” ХК	0.97
7	“Тавантолгой” ХК	4.29	22	“Эрдэнэ ресурс девелопмент корпорэйшн” ХК	0.97
8	“Монголын хөрөнгийн бирж” ХК	4.26	23	“Монгол шуудан” ХК	0.93
9	“Ард санхүүгийн нэгдэл” ХК	3.77	24	“Ард даатгал” ХК	0.88
10	“Худалдаа хөгжлийн банк” ХК	3.65	25	“Түмэн шувуут” ХК	0.78
11	“Инвекор ББСБ” ХК	3.64	26	“Крипто үндэстэн” ХК	0.63
12	“Сэндли ББСБ” ХК	2.90	27	“Тэнгэрлиг медиа групп” ХК	0.59
13	“Газар шим үйлдвэр” ХК	2.82	28	“Баянгол зочид буудал” ХК	0.58
14	“Премиум нэксус” ХК	2.80	29	“Монос Хүнс” ХК	0.51
15	“Инновэйшн инвестмент” ХК	2.66	30	“Тахько” ХК	0.33
НИЙТ					158.60

Эх сурвалж: “Монголын хөрөнгийн бирж” ХК, “Улаанбаатар үнэт цаасны бирж” ХК

Тайлант хугацаанд нийт 16 хувьцаат компанийн 108.6 сая ширхэг буюу 28.32 тэрбум төгрөгийн үнийн дүн бүхий багцын арилжаа хийгдсэн нь нийт хувьцааны хоёрдогч зах зээлийн арилжааны 17.5 хувийг эзэлж байна.

Хүснэгт 4. Багцын арилжаа хийгдсэн компаниуд

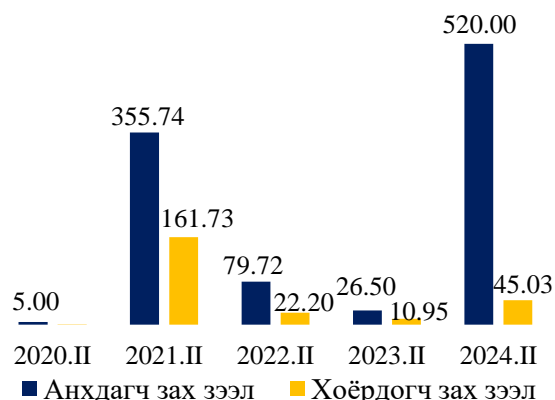
№	Үнэт цаасны нэр	Арилжаалагдсан ширхэг (мянган ширхэг)	Үнийн дүн (тэрбум төгрөг)
1	“Ард санхүүгийн нэгдэл” ХК	270.00	0.81
2	“АПУ” ХК	1,843.42	1.79
3	“Баянгол зочид буудал” ХК	13.90	0.51
4	“Богд банк” ХК	15,971.72	1.35
5	“Премиум нэксус” ХК	6,798.08	0.82
6	“Газар шим үйлдвэр” ХК	40,000.00	2.61
7	“Голомт банк” ХК	2,810.63	4.07
8	“Инвекор ББСБ” ХК	364.34	2.50
9	“Говийн өндөр” ХК	62.67	0.01
10	“ХААН банк” ХК	1,042.75	1.08
11	“Монложистикс Холдинг” ХК	11,453.82	2.42
12	“Монгол шуудан” ХК	629.74	0.58
13	“Инновэйшн инвестмент” ХК	12309.08	2.54
14	“Сэндли ББСБ” ХК	13928.36	2.56
15	“Эрдэнэтхүнс” ХК	368.54	0.97
16	“Худалдаа хөгжлийн банк” ХК	95.56	3.07
НИЙТ		108,603.80	28.32

Эх сурвалж: “Монголын хөрөнгийн бирж” ХК

2.1.2. Компанийн өрийн хэрэгслийн арилжаа

График 5. Компанийн өрийн хэрэгслийн арилжаа (тэрбум төгрөгөөр)

Тайлант хугацаанд компанийн өрийн хэрэгслийн анхдагч зах зээлийн арилжаагаар 520 тэрбум төгрөгийн, хоёрдогч зах зээлийн арилжаагаар нийт 45.03 тэрбум төгрөгийн арилжаа явагдсан нь өмнөх оны мөн үетэй харьцуулахад 15.09 дахин өссөн үзүүлэлт юм.

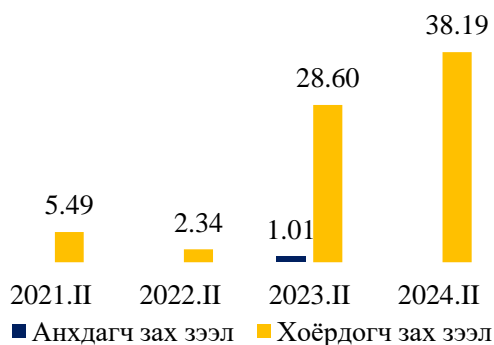

2.1.3. Хөрөнгө оруулалтын сангийн нэгж эрхийн арилжаа

Хөрөнгө оруулалтын сангийн тухай хууль батлагдсанаас хойш 2024 оны эхний хагас жилийн байдлаар нийт 33 компани хөрөнгө оруулалтын менежментийн үйл ажиллагаа эрхлэх тусгай зөвшөөрөлтэй байна.

Тайлант хугацаанд Санхүүгийн зохицуулах хороо 2 компанид хөрөнгө оруулалтын менежментийн үйл ажиллагаа эрхлэх тусгай зөвшөөрөл олгосон бол 2 компанийн хувийн хөрөнгө оруулалтын сан үүсгэн байгуулах баримт бичгийг бүртгэж, улмаар тус 2 хувийн сан үүсгэн байгуулагдсан байна.

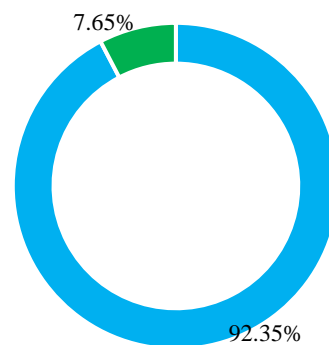
График 6. Хөрөнгө оруулалтын сангийн нэгж эрхийн арилжаа (тэрбум төгрөгөөр)

Тайлант хугацаанд хөрөнгө оруулалтын сангийн нэгж эрхийн хоёрдогч зах зээлд нийт 38.19 тэрбум төгрөгийн арилжаа хийгдсэн байна. Энэ нь өмнөх оны мөн үеэс 28.98 хувиар өссөн өссөн дүн юм.

График 7. Тайлант хугацаанд хийгдсэн хөрөнгө оруулалтын сангийн нэгж эрхийн арилжааны задаргаа

Тайлант хугацаанд хамтын хөрөнгө оруулалтын сангийн нэгж эрхийн хоёрдогч зах зээлд нийт 38.19 тэрбум төгрөгийн арилжаа хийгдсэнээс хамтын хаалттай хөрөнгө оруулалтын сангаар 2.9 тэрбум төгрөгийн арилжаа, хамтын нээлттэй хөрөнгө оруулалтын сангаар 35.27 тэрбум төгрөгийн арилжаа хийгдсэн нь тус тус нийт арилжааны 7.65 болон 92.35 хувийг бүрдүүлж байна.

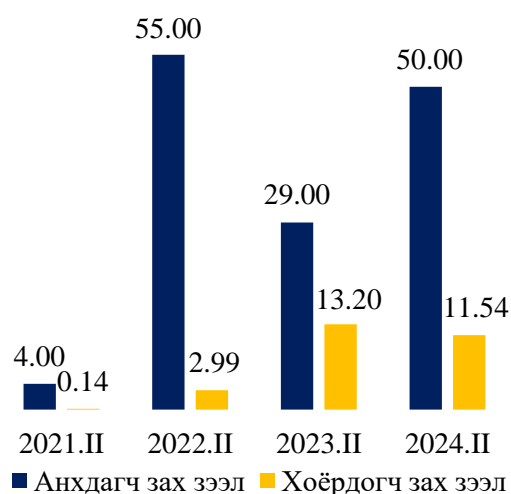

- Хамтын нээлттэй хөрөнгө оруулалтын сан, ETF
- Хамтын хаалттай хөрөнгө оруулалтын сан

2.1.4. Хөрөнгөөр баталгаажсан үнэт цаасны арилжаа

График 8. Хөрөнгөөр баталгаажсан үнэт цаасны арилжаа (тэрбум төгрөгөөр)

Тайлант хугацаанд хөрөнгөөр баталгаажсан үнэт цаасны анхдагч зах зээлийн арилжаагаар 50.0 тэрбум төгрөгийн арилжаа, хоёрдогч зах зээлд нийт 11.54 тэрбум төгрөгийн арилжаа хийгдэж, нийт 61.54 тэрбум төгрөгийн арилжаа хийгдсэн байна. Энэ нь өмнөх оны мөн үеэс 1.46 дахин буюу 45.82 хувиар өссөн үзүүлэлт юм.

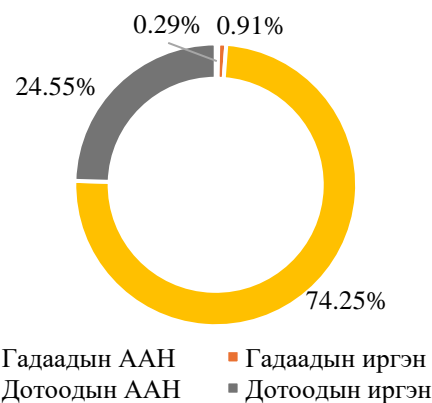
2.2. ҮНЭТ ЦААСНЫ ЗАХ ЗЭЭЛИЙН ЭРЭЛТ

Тайлант хугацаанд **200,861** шинэ данс, **66,804** холболтын данс шинээр нээгдэж өссөн дүнгээр нийт **2,594,155** данс, **657,266** холболтын данс “ҮЦТХТ” ХХК-д бүртгэлтэй байна.

2.2.1. Хөрөнгө оруулагчдын бүтэц

График 12. Гадаад, дотоодын хөрөнгө оруулагчдын арилжааны үнийн дүнд эзлэх хувь

Тайлант хугацаанд “Монголын хөрөнгийн бирж” ХК-ийн нийт хоёрдогч зах зээлийн арилжаанд дотоодын иргэний хийсэн арилжаа 53.36 тэрбум төгрөг (24.55 хувь), дотоодын аж ахуйн нэгжийн хийсэн арилжаа 161.34 тэрбум төгрөг (74.25 хувь), гадаадын иргэний хийсэн арилжаа 1.99 тэрбум төгрөг (0.91 хувь), гадаадын аж ахуйн нэгжийн хийсэн арилжаа 0.62 тэрбум төгрөг (0.29 хувь)-ийг тус тус эзэлж нийт 217.3 тэрбум төгрөгийн арилжаа хийгдсэн байна.

Эх сурвалж: “МУЦКТ” ХХК

Дээрх арилжаанд давтагдсан тоогоор нийт 64,440 хүн, 1,275 аж ахуйн нэгж оролцож, 165,307 удаагийн арилжаа хийсэн байна. (Дэлгэрэнгүйг доорх хүснэгтээс харна уу.)

Хүснэгт 7. Хөрөнгө оруулагчдын бүтэц (давтагдсан тоо, хувиар)

	Арилжаанд оролцогчийн тоо		Арилжаанд оролцсон тоо	
	Тоо	Хувь	Тоо	Хувь
Гадаадын ААН	43	0.07%	231	0.14%
Гадаадын иргэн	478	0.73%	1,974	1.19%
Дотоодын ААН	1,232	1.88%	10,543	6.38%
Дотоодын иргэн	63,762	97.32%	152,559	92.29%
Нийт	65,515	100%	165,307	100%

Эх сурвалж: “МУЦКТ” ХХК

2.3. БИРЖИЙН БУС ЗАХ ЗЭЭЛИЙН ҮЙЛ АЖИЛЛАГАА

Биржийн бус зах зээлийн үйл ажиллагаа эхэлсэн өдрөөс 2024 оны эхний хагас жилийн хугацаанд биржийн бус зах зээлд төгрөгөөр нийт 119 компанийн нийт 3.16 их наяд төгрөгийн үнийн дүн бүхий 211 өрийн хэрэгсэл гарсан бөгөөд 2.45 их наяд төгрөгийг амжилттай татан төвлөрүүлсэн.

Мөн доллароор нийт 94.8 сая ам.долларын үнийн дүн бүхий өрийн хэрэгсэл бүртгэгдсэнээс 54.4 сая ам долларыг амжилттай татан төвлөрүүлсэн байна.

Үүнээс тайлант хугацаанд төгрөгөөр 53 үнэт цаас гаргагчийн 714.7 тэрбум төгрөгийн үнийн дүн бүхий, 62 өрийн хэрэгслийг бүртгэсэн бөгөөд нийт 708.14 тэрбум төгрөгийг татан төвлөрүүлсэн бөгөөд энэ нь өмнөх оны мөн үеэс 49.21 хувиар буюу 1.49 дахин өссөн үзүүлэлт юм.

Харин тайлант хугацаанд ам доллароор 23.8 сая ам долларын үнийн дүн бүхий өрийн хэрэгсэл бүртгэгдсэнээс 8.9 сая ам.долларыг татан төвлөрүүлсэн байна.

График 13. Тайлант хугацаанд ББЗЗ-д бүртгэгдсэн нийт өрийн хэрэгслийн дүн болон бодит татан төвлөрүүлсэн дүн (тэрбум төгрөг, сая ам.доллар)

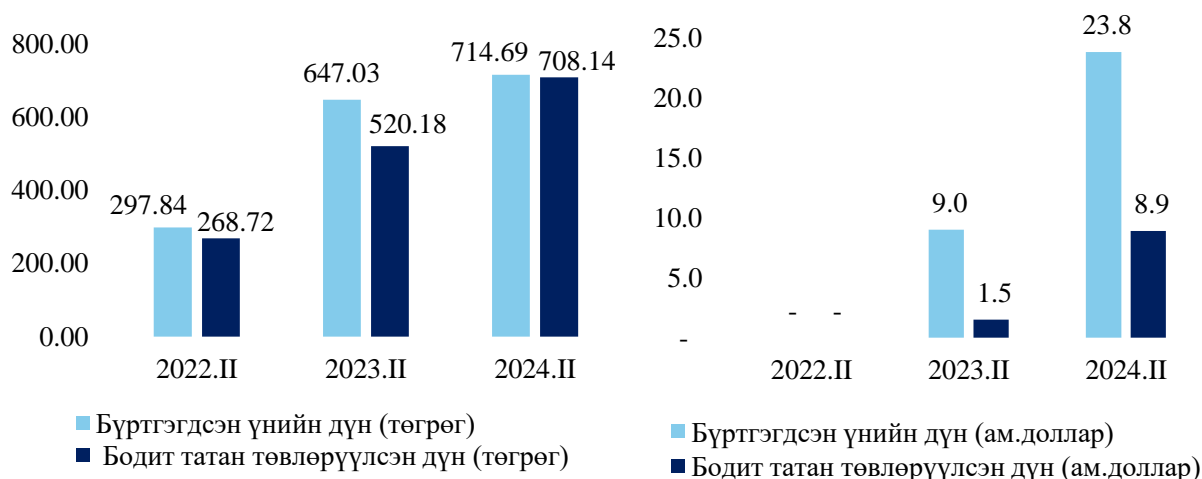
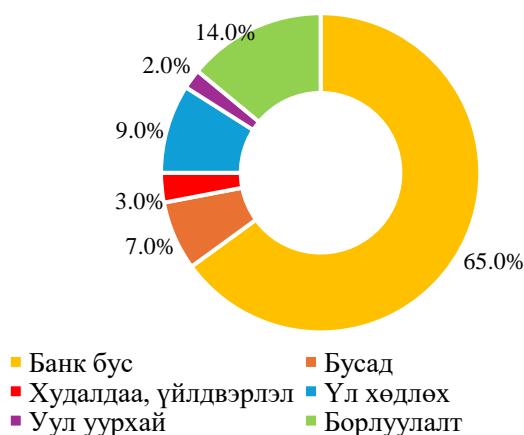

График 14. Тайлант хугацаанд ББЗЗ-д бүртгэгдсэн нийт өрийн хэрэгслийг үнэт цаас гаргагчийн үйл ажиллагааны салбараар ангилсан тоон мэдээлэл (хувиар)

Тайлант хугацаанд бүртгэгдсэн нийт өрийн хэрэгслийн татан төвлөрүүлэхээр зарласан дүнг үнэт цаас гаргагчийн үйл ажиллагааны салбараар нь ангилбал уул уурхай 2 хувь, банк бус 65 хувь, үл хөдлөх 9 хувь, гадаад худалдаа борлуулалт 14 хувь, худалдаа, үйлдвэрлэл 3 хувь, бусад салбар 7 хувийг бүрдүүлж байна.

ГУРАВДУГААР БҮЛЭГ. ҮНЭТ ЦААСНЫ ЗАХ ЗЭЭЛИЙН ОРОЛЦОГЧИД

Өнөөдрийн байдлаар үнэт цаасны зах зээл дээр Үнэт цаасны зах зээлийн тухай хууль, Хөрөнгө оруулалтын сангийн тухай хууль, Хөрөнгөөр баталгаажсан үнэт цаасны тухай хууль, Компанийн тухай хууль, Хөрөнгөөр баталгаажсан үнэт цаасны тухай хууль, Компанийн тухай хууль, Хөдөө аж ахуйн гаралтай бараа, түүхий эдийн биржийн тухай хууль, Уул уурхайн бүтээгдэхүүний биржийн тухай хууль, Инновацийн тухай хууль зэрэг хуулиуд хүчин төгөлдөр мөрдөгдөж байна. Эдгээр хууль болон бусад холбогдох дүрэм, журам, зааврын хэрэгжилтэд хяналт тавих, санхүүгийн үйлчилгээг зохицуулах, хөрөнгө оруулагчдын эрх ашгийг хамгаалах чиг үүргийг Санхүүгийн зохицуулах хороо хэрэгжүүлж байна.

Дээрх хууль тогтоомжийн хүрээнд тайлант хугацаанд Санхүүгийн зохицуулах хорооноос тусгай зөвшөөрөл болон бүртгүүлсний үндсэн дээр үйл ажиллагаа эрхэлж буй 298 зохицуулалттай этгээд байна.

Хүснэгт 8. Үнэт цаасны зах зээлд оролцогчид

№	Үйл ажиллагааны төрөл	Тоо
Тусгай зөвшөөрөлтэй үйл ажиллагаа эрхлэгч		
1	Үнэт цаасны арилжаа эрхлэх байгууллага	3
2	Үнэт цаасны клирингийн байгууллага	2 ¹
3	Үнэт цаасны төвлөрсөн хадгаламжийн байгууллага	1
4	Үнэт цаасны төлбөрийн байгууллага	1 ²
5	Хөрөнгө оруулалтын менежментийн компани	33
6	Хамтын хөрөнгө оруулалтын сан /хаалттай, нээлттэй/	6
7	Кастодиан банк	3
8	Үнэт цаасны компани	52
	Брокер	51
	Үүнээс:	
	Гадаад улсын үнэт цаасны зах зээлд үнэт цаас худалдах, худалдан авахад зуучлах үйл ажиллагаа эрхлэгч	16
	Номинал дансаар дамжуулан харилцагчдад мөнгөн хөрөнгийн орлого, зарлагын гүйлгээний үйлчилгээний үйлчилгээ үзүүлэгч	19
	Дилер	34
	Андеррайтер	24 ³
	Хөрөнгө оруулалтын зөвлөх үйлчилгээ үзүүлэгч	20
9	Хөрөнгө итгэмжлэн удирдагч	8
10	Барьцаат үнэт цаасны хөрөнгийн багцын бүртгэлийг хянагч	1
11	Хөрөнгөөр баталгаажсан үнэт цаас гаргах тусгай зөвшөөрөлтэй компани	63 ⁴
12	ХАА-н гаралтай бараа, түүхий эдийн биржийн үйл ажиллагаа эрхлэх байгууллага	1
13	ХАА-н биржийн арилжааны зуучлагч /брокер/-ийн үйл ажиллагаа эрхлэх байгууллага	9
14	Уул уурхайн бүтээгдэхүүний биржийн үйл ажиллагаа эрхлэх байгууллага	1 ⁵
15	Уул уурхайн бүтээгдэхүүний биржийн арилжааны зуучлагч /брокер/	7 ⁶
16	Санхүүжих чадавхын зэрэглэл тогтоох байгууллага	3
Бүртгэлтэй хөндлөнгийн мэргэжлийн үйлчилгээ үзүүлэгч байгууллагууд		

¹ Тус тоонд үнэт цаасны арилжаа эрхлэх байгууллага болох “Улаанбаатар Үнэт Цаасны Бирж” ХК болон “МУЦКТ” ХХК орсон болно.

² “ҮЦТХТ” ХХК нь үнэт цаасны төвлөрсөн хадгаламжийн болон төлбөрийн үйл ажиллагааг үзүүлдэг.

³ Тус тоонд андеррайтерийн үйл ажиллагаа эрхлэх тусгай зөвшөөрөлтэй 2 банк /“Голомт банк” ХК, “Тээвэр Хөгжлийн банк” ХХК/ орсон болно.

⁴ Тус тоонд “МИК ОССК” ХХК-34, “ҮЦСК” ХХК-6, “Носк тав ТЗК” ХХК-5, нээлттэй хүрээнд ХБУЦ гаргасан 13 ТЗК, хаалттай хүрээнд гаргасан 1 ТЗК тус тус орсон.

⁵ Тус тоонд үнэт цаасны арилжаа эрхлэх байгууллага болох “Монголын хөрөнгийн бирж” ХК орсон болно.

⁶ Нэр бүхий 5 үнэт цаасны компани тус үйл ажиллагааг давхар эрхлэн гүйцэтгэх тусгай зөвшөөрлийг авсан.

17	ҮЦЗЗ-д оролцогчид аудитын үйлчилгээ, хөрөнгийн үнэлгээ үзүүлэгч байгууллага	67 ⁷
	Аудитын үйлчилгээ үзүүлэгч байгууллага	52
	Хөрөнгийн үнэлгээний үйлчилгээ үзүүлэгч байгууллага	23
18	ҮЦЗЗ-д оролцогчид хууль зүйн зөвлөгөө үзүүлэгч байгууллага	44
Нийт (ТЗ болон бүртгүүлсний үндсэн дээр үйл ажиллагаа эрхэлж буй компаниудын тоо)		297

Үнэт цаасны арилжаа эрхлэх байгууллагад бүртгэлтэй нийт 174 ХК байна. Мөн Хорооны 2015 оны 06 дугаар сарын 10-ны өдрийн 273 дугаар тогтоолоор “Монголын үнэт цаасны арилжаа эрхлэгчдийн холбоо” ГҮТББ-ыг, 2015 оны 10 дугаар сарын 13-ны өдрийн 379 дүгээр тогтоолоор “Монголын хөрөнгийн бирж” ХК-ийг өөрийгөө зохицуулах байгууллагаар тус тус бүртгэсэн.

Хүснэгт 9. Үнэт цаасны арилжаа эрхлэх байгууллагад бүртгэлтэй ХК-ийн тоо болон зах зээлийн үнэлгээ

Үнэт цаасны арилжаа эрхлэх байгууллагын нэр	Бүртгэлтэй ХК-ийн тоо	Зах зээлийн үнэлгээ 2024.II
1) “Монголын хөрөнгийн бирж” ХК -100 хувь төрийн өмчит -Төрийн өмчийн оролцоотой -Бусад	172 4 11 157	11,284,614,235,055.10 ₮ (Тус биржийн зах зээлийн үнэлгээнд 100 хувь төрийн өмчит компанийн үнэлгээ ордоггүй болно.)
2) “Улаанбаатар үнэт цаасны бирж” ХК	2	21,060,728,766 ₮
3) “Чингис хаан хөрөнгийн бирж” ХХК	-	-

3.1. Мөнгөн хөрөнгийн номинал дансны тайлан

2024 оны эхний хагас жилийн байдлаар Хороонд бүртгэлтэй номинал дансаар дамжуулан харилцагчдад мөнгөн хөрөнгийн орлого, зарлагын гүйлгээний үйлчилгээний үйлчилгээ үзүүлэгч 19 компани байна. Санхүүгийн зохицуулах хорооны зүгээс мөнгөн хөрөнгийн номинал дансны тайланг цахимаар хүлээн авахтай холбоотойгоор холбогдох ажлыг хийж гүйцэтгэснээр энэ оны эхний улирлаас компаниуд тайлангаа цахимаар ирүүлэх боломжтой болсон бөгөөд тайлант хугацаанд нийт 15 компани тайлангаа ирүүлсэн байна.

Тайлант хугацаанд дээрх 15 компанид бүртгэлтэй нийт 1,153,934 харилцагч байгаагаас 58,157 харилцагч үйлчилгээ авч, 1.03 их наяд төгрөгийн болон 98.39 тэрбум ам.долларын гүйлгээ хийсэн байна.

№	Компанийн нэр	Нийт харилцагчдын тоо	Үйлчлэгээ авсан харилцагчдын тоо	Нийт авсан/ зарсан гүйлгээ	Эцсийн үлдэгдэл
1	“Бидисек ҮЦК” ХК	₮ 5,448	1,670	594,464,217,165.06	1,990,429,339.66
		\$ 33	3	121,573.15	119,865.00
2	“Мирэ эссет секьюритис монгол ҮЦК” ХХК	₮ 154	102	2,940,392,966.98	411,310.68
		\$ 155	112	3,998,126,679.67	167,957.05
3	“Ард секьюритиз ҮЦК” ХХК	\$ 163,672	25,946	65,057,142,852.52	436,335,528.79
4	"Гүүдсек ҮЦК" ХХК	₮ 746,904	2,322	4,510,736,005.09	139,678,300.76
		\$ 20	2	10.74	47.89
5	“Райнос инвестмент ҮЦК” ХХК	₮ 9,322	1,369	49,474,001,938.83	2,801,400,064.56
		\$ 75	729	20,365,505,792.01	13,429.59

⁷ ҮЦЗЗ-д оролцогчид аудитын үйлчилгээ, хөрөнгийн үнэлгээ үзүүлэх үйлчилгээг зэрэг үзүүлдэг 8 компани байна.

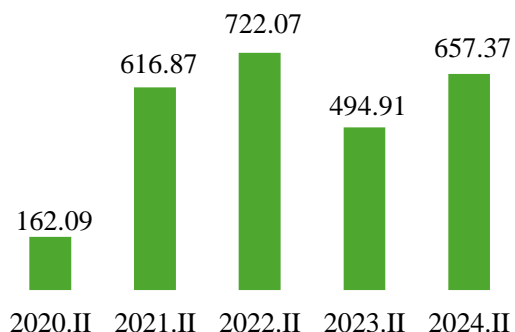
6	“Стандарт-Инвестмент ҮЦК” ХХК	842	381	6,028,865,951.16	160,698,785.32
7	“Ти Ди Би секьюритис ҮЦК” ХХК	54,222	1,704	29,449,569,716.01	2,436,881,495.96
8	“Голомт капитал ҮЦК” ХХК	73,280	9,627	116,966,311,987.35	5,062,864,681.80
9	“Өлзий энд КО капитал ҮЦК” ХХК	44,295	1,192	9,260,733,896.34	830,656,419.07
10	“Апекс капитал ҮЦК” ХХК	35,947	4,907	11,381,328,509.42	609,225,632.38
11	“Инвекор капитал ҮЦК” ХХК	₮ 4	407	23,740,838,769.77	98,856.10
		\$ 6	349	60,797,522,793.23	267.32
12	“Нэйшнлсекьюритис ҮЦК” ХХК	12,905	60	90,131,420.89	23,124,283.30
13	“Таван богд капитал ҮЦК” ХХК	₮ 705	2,849	105,687,905,735.18	165,939.08
		\$ 736	4,153	13,224,356,753.30	65,203.59
14	“Новел-Инвестмент ҮЦК” ХХК	178	170	6,311,244,609.81	105,532,474.02
15	“Эс Жи инвестмент энд секьюритис ҮЦК” ХХК	2,944	103	70,821,213.93	7,158,023.21
НИЙТ	Төгрөг	1,152,909	52,809	1,025,434,242,738.34	14,604,661,134.64
	Ам.доллар	1,025	5,348	98,385,633,602.10	366,770.44

ДӨРӨВДҮГЭЭР БҮЛЭГ. ХӨДӨӨ АЖ АХУЙН БОЛОН УУЛ УУРХАЙН БҮТЭЭГДЭХҮҮНИЙ БИРЖИЙН АРИЛЖАА

4.1. Хөдөө аж ахуйн биржийн арилжаа

График 9. ХААБ-ээр арилжаалагдсан түүхий эдийн арилжаа (тэрбум төгрөгөөр)

Тайлант хугацаанд Хөдөө аж ахуйн бирж нь 115 удаагийн цахим арилжаа зохион байгуулан 697 хэлцлээр нийт 657.4 тэрбум төгрөгийн үнэ бүхий бараа, түүхий эдийн арилжаа хийсэн байна. Энэ нь өмнөх оны мөн үеэс 162.46 тэрбум төгрөгөөр буюу 32.83 хувиар өссөн үзүүлэлт юм.

ХААБ-ээр дараах төрлийн бүтээгдэхүүнүүд арилжаалагдсан байна. Үүнд:

Зураг 1. Хөдөө аж ахуйн биржийн арилжаа

Хүснэгт 5. Хөдөө аж ахуйн биржийн арилжааны дүн (бүтээгдэхүүний төрлөөр)

Ямааны ноолуур	581,115,203,136	Нийт арилжааны дийлэнх хувийг буюу 88.4 хувийг ямааны ноолуур, 10.02 хувийг ямааны завод ноос, 0.54 хувийг тосны ургамал, 0.456 хувийг хонины ноос, 0.58 хувийг тэмээний ноос, 0.004 хувийг хонины завод ноос тус тус эзэлж байна.
Хонины ноос	2,995,990,000	
Ямааны завод ноос	65,892,071,000	
Хонины завод ноос	29,150,000	
Тэмээний ноос	3,797,240,000	
Тосны ургамал (рапс)	3,539,400,000	
Нийт	657,369,054,136.00	

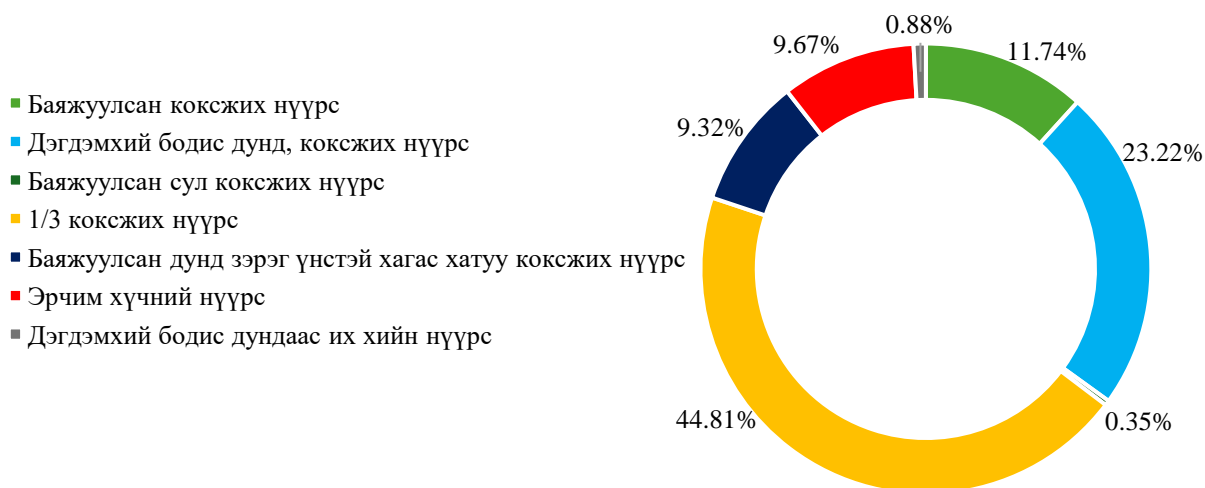
4.2. Уул уурхайн бүтээгдэхүүний биржийн арилжаа

2024 оны эхний хагас жилийн байдлаар 188 удаагийн арилжаагаар 14.55 сая тонн нүүрсийг 5.87 их наяд төгрөгөөр, 148 удаагийн арилжаагаар 980.1 мянган тонн төмрийн хүдэр, баяжмалыг 241.9 тэрбум төгрөгөөр, 1 удаагийн арилжаагаар 4,355 тонн хайлуур жоншийг 5.3 тэрбум төгрөгөөр, 2 удаагийн арилжаагаар 6,000 тонн зэсийн баяжмалыг 40.5 тэрбум төгрөгөөр тус тус арилжаалж, нийт 339 удаагийн арилжаагаар **15.54** сая тонн уул уурхайн бүтээгдэхүүнийг **6.16** их наяд төгрөгөөр арилжаалсан байна. Энэ нь хуулийн хэрэгжилтээс өмнөх хугацаанд хийгдсэн арилжаанаас 5 дахин өссөн үзүүлэлт юм.

Тухайлбал Уул уурхайн бүтээгдэхүүний биржийн тухай хууль хэрэгжиж эхлэхээс өмнөх хугацаанд “Экспортод гаргах нүүрсний нээлттэй цахим арилжааны журам”-ын хүрээнд 2023 оны 01 дүгээр сарын 12-ны өдрөөс 2023 оны 06 дугаар сарын 29-ний өдрийг хүртэлх хугацаанд нийт 54 удаагийн арилжаагаар 3.1 сая тонн нүүрсийг 1.31 их наяд төгрөгөөр арилжаалсан.

Мөн 2024 оны эхний хагас жилийн байдлаар уул уурхайн бүтээгдэхүүний өдрийн дундаж арилжаа **51.72** тэрбум төгрөг байна.

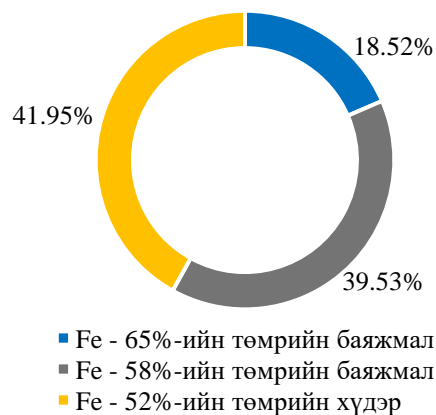
График 10. Нийт арилжаалагдсан нүүрсний хэмжээ (төрөл, ангилал, хувиар)

Тайлант хугацаанд нийт 7 төрлийн 14.55 сая тонн нүүрс арилжаалагдсанаас 1/3 коксжих нүүрс 44.81 хувийг, баяжуулсан коксжих нүүрс 11.74 хувийг, баяжуулсан дунд зэрэг үнстэй хагас хатуу коксжих нүүрс 9.32 хувийг, баяжуулсан сул коксжих нүүрс 0.35 хувийг, дэгдэмхий бодис дундаас их, хийн нүүрс 0.88 хувийг, дэгдэмхий бодис дунд, коксжих нүүрс 23.22 хувийг, эрчим хүчний нүүрс 9.67 хувийг тус тус эзэлж байна.

График 11. Нийт арилжаалагдсан төмрийн хэмжээ (төрөл, ангилал, хувиар)

Тайлант хугацаанд нийт 980.1 мянган тонн төмрийн хүдэр, баяжмал арилжаалагдсанаас 41.95 хувийг Fe-52%-ийн агууламжтай төмрийн хүдэр, 39.53 хувь Fe-58%-ийн агууламжтай төмрийн баяжмал, 18.52 хувийг Fe-65%-ийн агууламжтай төмрийн баяжмал тус тус бүрдүүлж байна.

ТАВДУГААР БҮЛЭГ. САНХҮҮГИЙН ЗОХИЦУУЛАХ ХОРООНООС АВЧ ХЭРЭГЖҮҮЛСЭН ОНЦЛОХ АРГА ХЭМЖЭЭ

Санхүүгийн зохицуулах хорооноос 2024 оны эхний хагас жилийн байдлаар Монгол Улсын хөрөнгийн зах зээлийн зохицуулалтын орчныг боловсронгуй болгох, ТОП-100 ААН-ийг хөрөнгийн зах зээлд нэвтрүүлэх, уул уурхайн бүтээгдэхүүний биржийн үйл ажиллагааг зохицуулах, хөрөнгө оруулагчдын эрх ашгийг хамгаалах чиглэлд голчлон анхаарч дараах ажлуудыг хийж гүйцэтгэлээ. Үүнд:

5.1. Хууль, эрх зүйн орчны шинэчлэл

Улсын Их Хурлын 2021 оны 12 дугаар тогтоолоор баталсан “Монгол Улсын хууль тогтоомжийг 2024 он хүртэл боловсронгуй болгох үндсэн чиглэл”-д Үнэт цаасны зах зээлийн тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төслийг Сангийн яам, Санхүүгийн зохицуулах хороо хариуцан боловсруулахаар тусгасан. Энэ хүрээнд Сангийн сайдын 2021 оны 52 дугаар тушаалаар шинэчлэн баталсан “Хөрөнгийн зах зээлийн холбогдох хууль эрх зүйн орчинд шаардлагатай нэмэлт, өөрчлөлт оруулах үүрэг бүхий” ажлын хэсгээс боловсруулсан Үнэт цаасны зах зээлийн тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төсөл болон хамт өргөн мэдүүлэх Хөрөнгө оруулалтын сангийн тухай хууль, Компанийн тухай хуулиудад нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төслүүдийг Засгийн газрын хуралдаанаар хэлэлцүүлж, Улсын Их Хуралд өргөн мэдүүлэх зөвшөөрлийг авсан. Улмаар Засгийн газраас дээрх хуулийн төслүүдийг 2023 оны Улсын Их Хурлын хаврын ээлжит чуулганд өргөн мэдүүлж, хуулийн

төслүүдийг нэгдсэн хуралдаанаар хэлэлцүүлэх бэлтгэл ажлыг хангах, санал дүгнэлтийн төслийг боловсруулах үүрэг бүхий ажлын хэсгийг Эдийн засгийн байнгын хорооны 2024 оны 01 дүгээр сарын 15-ны өдрийн 2 дугаар тогтоолоор байгуулсан.

Тус ажлын хэсгийн зүгээс хуулийн төслийг эцэслэн боловсруулснаар хуулийн төслийн анхны хэлэлцүүлгийг Улсын Их Хурлын чуулганы 2024 оны 03 дугаар сарын 28-ны өдрийн нэгдсэн хуралдаанаар явуулсан. Уг хуралдаанаар ажлын хэсгээс бэлтгэсэн зарчмын зөрүүтэй санал тус бүрийг хэлэлцэж, гишүүдийн олонхын саналаар дэмжиж төслүүдийг эцсийн хэлэлцүүлэгт бэлтгүүлэхээр Эдийн засгийн байнгын хороонд шилжүүлсэн.

Харин эцсийн найруулгыг 2024 оны 4 дүгээр сарын 04-ний өдрийн УИХ-ын чуулганы нэгдсэн хуралдаанаар УИХ-ын гишүүдийн олонх дэмжиж улмаар Үнэт цаасны зах зээлийн тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай болон хамт өргөн мэдүүлсэн хуулийн төслүүдийг эцэслэн батлах бэлтгэлийг хангуулахаар Эдийн

засгийн байнгын хороонд шилжүүлсэн. Ийнхүү УИХ-аас Үнэт цаасны зах зээлийн тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай болон хамт өргөн мэдүүлсэн хуулийн төслүүдийг 2024 оны 05 дугаар сарын 16-ны өдөр эцэслэн баталсан.

Хууль батлагдсантай холбоотойгоор Хорооны зүгээс шинээр болон нэмэлт, өөрчлөлт оруулахаар зохицуулсан холбогдох дүрэм, журмын төслийг боловсруулахаар ажиллаж байна.

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

Үнэт цаасны зах зээлийн тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төсөл батлагдсанаар дотоодын аж ахуйн нэгжээс нийтэд санал болгон үнэт цаас гаргах ажиллагаа хялбар, шуурхай болж, зохицуулагч болон арилжаа эрхлэх байгууллагын бүртгэлийн уялдаа холбоо сайжран олон улсын жишигт нийцэх, санхүүгийн технологид суурилсан шинэ бүтээгдэхүүн, үйлчилгээ нэмэгдэх, үнэт цаас гаргагч, андеррайтерийн компаниудын үүрэг оролцоо өсөх, үнэт цаасны арилжаа, төлбөр тооцоо, төвлөрсөн болон тухайлсан бүртгэлтэй холбоотой зохицуулалт боловсронгуй болох зэрэг эерэг нөлөө хөрөнгийн зах зээлд бий болох юм.

Мөн 2013 онд Хууль зүйн сайд, Санхүүгийн зохицуулах хорооны хамтарсан тушаалаар баталсан “Хөрөнгөөр баталгаажсан үнэт цаасны хөрөнгийн багцыг тусгай тэмдэглэл хийж бүртгэх тухай журам”-ыг Захиргааны ерөнхий хуульд заасан шаардлагын дагуу болон зохицуулалтын орчныг боловсронгуй болгон өөрчлөн Санхүүгийн зохицуулах хорооны дарга, Хууль зүй, дотоод хэргийн сайдын 2024 оны 03 дугаар сарын 04-ний

өдрийн 94/А/62 тоот хамтарсан тушаалаар шинэчлэн баталлаа.

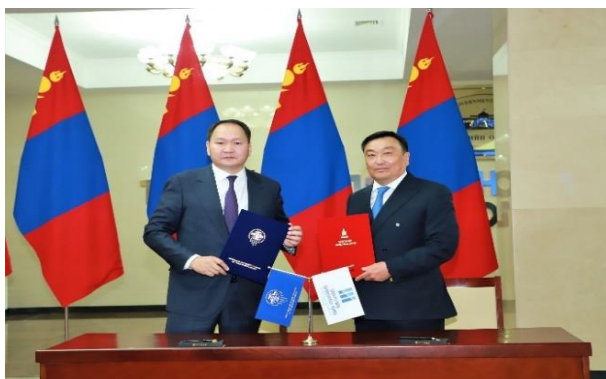
Түүнчлэн Хөрөнгийн үнэлгээний тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгыг Улсын Их Хурлаас 2022 оны 06 дугаар сард баталсан бөгөөд тус хууль нь 2023 оны 01 дүгээр сарын 01-ний өдрөөс мөрдөгдөж эхэлсэн. Үүнтэй холбоотойгоор тус хууль хэрэгжиж эхлэхээс өмнөх хугацаанд хөрөнгийн үнэлгээний үйл ажиллагаа эрхэлж байсан зарим компаниуд бүтцийн өөрчлөлт хийж өөр хуулийн этгээдэд үйл ажиллагааг шилжүүлэх эсхүл шинэ хуулийн этгээд байгуулан хөрөнгийн үнэлгээний үйл ажиллагаа эрхлэх этгээдээр бүртгүүлэх шаардлага тулгарсан бөгөөд тэдгээрийн хувьд Хорооны 2021 оны 225 дугаар тогтоолоор баталсан “Үнэт цаасны бүртгэлийн журам”-ын зарим нөхцөл, шаардлагыг хангах боломжгүй болсон. Үүний хүрээнд Хорооны 2021 оны 225 дугаар тогтоолоор баталсан “Үнэт цаасны бүртгэлийн журам”-д Хорооны 2024 оны 06 дугаар сарын 05-ны өдрийн 248 дугаар тогтоолоор нэмэлт, өөрчлөлт орууллаа.

Үүний сацуу Улсын Их Хурлаас 2023 оны 11 дүгээр сарын 10-ны өдөр Аж ахуйн нэгжийн орлогын албан татварын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хууль, Хувь хүний орлогын албан татварын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийг тус тус баталсан бөгөөд Аж ахуйн нэгжийн орлогын албан татварын тухай хуулийн 18 дугаар зүйлийн 18.14-т “Дотоодын үнэт цаасны анхдагч болон хоёрдогч зах зээлд нээлттэй арилжаалсан Засгийн газар, аймаг, нийслэлийн болон Монгол Улсад байрладаг албан татвар төлөгчийн өрийн хэрэгсэл /бонд/, хувьцаа, бусад үнэт цаасыг борлуулсны орлогод албан татвар ногдуулах орлогыг тодорхойлох, суутган тооцох, төсөвт төлөх, тайлагнах журмыг санхүү, төсвийн асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүн, Санхүүгийн зохицуулах хорооны дарга

хамтран батална” гэж заасан. Үүний дагуу Сангийн яам болон тус Хорооны зүгээс дээрх журмыг хамтран боловсруулж, Сангийн сайд, Санхүүгийн зохицуулах хорооны даргын 2024 оны 06 дугаар сарын 07-ны өдрийн А/105/239 дугаар хамтарсан тушаалаар баталсан.

5.2. Хамтын ажиллагаа

Санхүүгийн зохицуулах хороо Монголын Үндэсний Худалдаа Аж Үйлдвэрийн Танхимтай хамтран ТОП-100 аж ахуйн нэгжүүдийг хөрөнгийн зах зээлээс санхүүжилт татах боломжийг нэмэгдүүлэх зорилгоор “ТОП-100 аж ахуйн нэгжийн хөрөнгийн зах зээл дэх оролцоог өсгөх арга хэмжээний хөтөлбөр”-ийг 2023 оны 05 дугаар сард баталсан.

Энэхүү хөтөлбөрийн хүрээнд ТОП-100 аж ахуйн нэгжүүдэд IPO хийх, компанийн бонд гаргахад тавигддаг нөхцөл, шаардлага, цаг хугацааг бууруулж, IPO хийхэд хөрөнгийн үнэлгээ хийлгэхийг шаардахгүй байх, мөн нээлттэй, хаалттай хүрээнд бонд гаргахад барьцаа, батлан даалт шаардахгүй байх гэх зэргээр үнэт цаас гаргах ажиллагааг хялбаршуулах зохицуулалтуудыг холбогдох журмуудад тус тус тусгаж, нэмэлт, өөрчлөлт оруулан Захиргааны ерөнхий хуулийн 62 дугаар зүйлийн 62.1-т заасны дагуу Хорооны цахим хуудсанд 2024 оны 04 дүгээр сарын 24-ний өдөр байршуулж, олон нийтээс санал авч, эцэслэн батлуулахаар ажиллаж байна.

Түүнчлэн уг хөтөлбөрийн хүрээнд ТОП-100 аж ахуйн нэгжүүд хөрөнгийн зах

зээлд хувьцаа, компанийн бонд гаргахад тавигдах нөхцөл, шаардлага, хугацаа, өртгийг бууруулж, хялбаршуулах зохицуулалтуудыг бүрдүүлэх, холбогдох журмуудад нэмэлт, өөрчлөлт оруулах төслүүдийг хамтран боловсруулах чиг үүрэг бүхий ажлын хэсгийг байгуулан төлөвлөгөөний дагуу холбогдох ажлуудыг хийж гүйцэтгэж байна.

Тухайлбал Санхүүгийн зохицуулах хороо, Монголын үндэсний худалдаа аж үйлдвэрийн танхим болон мэргэжлийн оролцогч байгууллагуудтай хамтран аж ахуйн нэгжүүдийн хөрөнгийн зах зээлд хувьцаа, бонд гаргахад тулгарч буй хүндрэл, бэрхшээлийг шийдвэрлэх, нээлттэй компани болсноор үүсэх давуу тал ач холбогдол болон IPO хийх процесс дараалал, компанийн засаглалын талаар зөвлөгөө, мэдээлэл өгөхөөр “Хөрөнгийн зах зээлийн талаар зөвлөгөө, мэдээлэл өгөх нэг цэгийн үйлчилгээ”-г 2024 оны 04 дүгээр сарын 23-аас 05 дугаар 14-ний өдрийг хүртэлх мягмар гаригуудад зохион байгууллаа.

Мөн Монголын үндэсний худалдаа аж үйлдвэрийн танхимтай хамтран компаниудын удирдлагуудад зориулсан нээлттэй компани болоход тулгарч буй асуудал болон ажлын хэсгийн хүрээнд хэрэгжүүлж буй арга хэмжээний талаар танилцуулах, санал солилцох “Нээлттэй компани болохын давуу тал, хөрөнгийн зах зээлд үзүүлэх үр нөлөө” уулзалт, хэлэлцүүлгийг 2024 оны 04 дүгээр сарын 12-ны өдөр амжилттай зохион байгуулсан.

Уг хөтөлбөрийн хүрээнд ТОП-100 аж ахуйн нэгжүүд нь IPO хийх замаар нээлттэй хувьцаат компани болох, компанийн бонд гаргаж санхүүжилт татах замаар хөрөнгийн зах зээлд оролцсоноор бизнесийн үйл ажиллагаагаа өргөжүүлж, ашиг, орлогоо өсгөх, компанийн нэр хүндээ өсгөх, урт хугацааны хямд санхүүжилтийн эх үүсвэр татах, компанийнхаа засаглал, мэдээллийн

ил тод байдлыг сайжруулах зэрэг чухал ач холбогдолтой юм.

5.3. Гадаад хамтын ажиллагаа

Санхүүгийн зохицуулах хорооноос хөрөнгийн зах зээлийн бодлого зохицуулалтыг сайжруулах, хяналт, шалгалтын орчныг сайжруулах, хүний нөөцийг чадавхжуулах, гадаад хамтын ажиллагааг өргөжүүлэх хүрээнд дараах хамтын ажиллагааны санамж бичгүүдийг байгууллаа:

Санхүүгийн зохицуулах хороо Бүгд Найрамдах Киргиз Улсын Үндэсний банктай хоёр улсын санхүүгийн зах зээлд үйл ажиллагаа явуулж буй аж ахуйн нэгжүүд, тэр дундаа финтек компаниудыг бодлогоор дэмжих, хил дамнасан санхүүгийн үйл ажиллагааны мэдээлэл солилцох, газар дээрх санхүүгийн хяналт шалгалт хийхэд харилцан туслалцах, хүний нөөцийг чадавхжуулах чиглэлд хамтран ажиллахаар 2024 оны 02 дугаар сарын 28-ны өдөр харилцан ойлголцлын санамж бичиг байгуулсан.

Санхүүгийн зохицуулах хороо Унгар Улсын Төв банктай хоёр улсын хөрөнгийн зах зээлийн хөгжлийг бодлогоор дэмжихийн зэрэгцээ бүтээгдэхүүн, үйлчилгээний инновацыг хөгжүүлэх, гадаад, дотоодын хөрөнгө оруулагчдыг татах чиглэлд харилцан туслалцах, хил дамнасан санхүүгийн үйл ажиллагааны мэдээлэл солилцох, газар дээрх хяналт шалгалт хийхэд харилцан туслалцах мөн хүний нөөц, байгууллагыг чадавхжуулах чиглэлд хамтран ажиллахаар 2024 оны 03 дугаар

сарын 07-ны өдөр харилцан ойлголцлын санамж бичиг байгуулсан.

5.4. Уул уурхайн бүтээгдэхүүний биржээр арилжаалах бүтээгдэхүүний нэр төрөл нэмэгдлээ

Засгийн газрын 2024 оны 73 дугаар тогтоолоор 2023 оны 223 дугаар тогтоолд нэмэлт оруулж, "Биржээр арилжаалах бүтээгдэхүүний нэр төрөл, ангилал"-д зэс, молибдены баяжмал болон бүтээгдэхүүнийг тус тус нэмсэн.

Үүний хүрээнд “Монголын хөрөнгийн бирж” ХК-аас “Зэсийн баяжмалын арилжааны гэрээний стандартыг тогтоох, мөрдүүлэх журам”-ыг баталж, Хорооны 2024 оны 134 дүгээр тогтоолоор журам мөрдүүлэх зөвшөөрлийг авсан бөгөөд зэсийн баяжмал амжилттай арилжаалагдаж эхэлсэн.

Зэсийн баяжмал уул уурхайн бүтээгдэхүүний биржээр дамжуулан арилжаалагдаж эхэлсэн нь арилжаа олон нийтэд нээлттэй, шударга, ил тод зохион байгуулагдаж, бүтээгдэхүүн үнийн өсөлттэй арилжаалагдах, экспортыг нэгдсэн бодлогоор хангах зэрэг олон давуу талыг бий болгож байгаа юм.

5.5. Ногдол ашиг тараах ажиллагааг нарийвчлан тогтоох тухай

Санхүүгийн зохицуулах хорооны 2024 оны 02 дугаар сарын 23-ны өдрийн ээлжит хуралдаанаар “Ногдол ашиг тараах ажиллагааг нарийвчлан тогтоох тухай” Хорооны 2020 оны 28 дугаар тогтоолд өөрчлөлт оруулж, компаниудын ногдол

ашиг тараах хугацааг нарийвчлан тогтоосон. Тодруулбал, ногдол ашиг хуваарилахаар шийдвэрлэсэн компаниуд санхүүгийн жил дууссанаас хойш дөрвөн сарын дотор буюу дөрөвдүгээр сарын 30-ны өдрөөс өмнө ногдол ашгаа хуваарилж дуусган, тайлангаа Санхүүгийн зохицуулах хороонд ирүүлж байх үүргийг нийт хувьцаат компаниуд хүлээх юм.

Одоо хүчин төгөлдөр мөрдөгдөж буй Компанийн тухай хуулиар компанийн төлөөлөн удирдах зөвлөл нь санхүүгийн жил дууссанаас хойш 50 хоногийн дотор ногдол ашиг хуваарилах эсэхийг шийдвэрлэж, хувьцаа эзэмшигчдийн ээлжит хурлаа дөрвөн сарын дотор хуралдуулах зохицуулалттай. Гэтэл зарим хувьцаат

компаниудын хувьд ногдол ашиг хуваарилах шийдвэрээ гаргасан хэдий ч тараах хугацаагаа хувьцаа эзэмшигчдэд тодорхой зарлаагүй, эсхүл ногдол ашгаа тараахгүй удааж байгаа нь хувьцаа эзэмшигчдэд тодорхойгүй байдлыг бий болгохын зэрэгцээ зах зээлд итгэх итгэл болон идэвхийг бууруулах эрсдэлтэй тул уг асуудлыг шийдвэрлэх практик шаардлага үүссэн. Иймээс дээрх асуудлыг нарийвчлан зохицуулах ногдол ашиг тараах хугацаа болон тайлагналын талаар уг тогтоолд тодорхой зааж өөрчлөлт оруулсан. Ингэснээр компаниуд нийт хувьцаа эзэмшигчдийн хүртэх ногдол ашгийг тогтоосон хугацаанд дансанд нь байршуулж, тэдгээрийн эрх ашгийг хамгаалахад ихээхэн ач холбогдолтой юм.

ҮНЭТ ЦААСНЫ ГАЗАР

---o-0-o---

